Diss. 1017
Lane Medical Library

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE INDVLGENDO AEGRORVM APPETITVI

QVAM
DEO PROPITIO
AVTORITATE ET CONSENSV
ILLVSTRIS AC GRATIOSAE MEDICORVM ORDINIS
IN INCLYTA ACADEMIA IVLIA
PRAESIDE

D. PETRO GERIKE

CHYMIAE THEORIAE ET MATERIAE MEDICAE
PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO SOCIETATIS
REGIAE SCIENTIARVM BEROLINENSIS MEMBRO
FACVLTATIS MEDICAE NVNC DECANO
SPECTATISSIMO
PATRONO PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO
AETERNA PIETATE COLENDO
PRO DOCTORIS GRADV
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS INSIGNIBVS
ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBVS MORE MAIORVM
RITE CAPESSENDIS
DIE II. OCTOBRIS A. R. S. MDCCXLII
IN AVDITORIO MAIORI
HORIS MATVTINIS ET POMERIDIANIS
SOLENNI ERVDITORVM EXAMINI
OFFERT

MICHAEL CLÖTZ
WILNA-LITHVANVS.

Helmstedt

HELMSTADII
TYPIS PAVLI DIETERICI SCHNORRII
ACAD. TYPOGR.

41

Lane Medical Library

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA

DE

INDULGENDO AEGRORUM APPETITUI.

PROOEMIUM.

Mira ſemper res viſa eſt Philoſophis, quotiescunque cogitarunt, & homines & animalia etiam bruta ad conſeruationem ſui corporis, &, ubi vitio aliquo illud laborat, ad reſtituendum idem priſtinae integritati, quotidie opus habere multis, quæ quomodo huic illive fini conducant, haud adeo rationi manifeſtum eſt; illos tamen ab initio reperire iſtorum multa potuiſſe, hæc vero omni tempore egregie prorſus vitæ ſuæ idonea alimenta atque auxilia pro-

ſpicere, & ſibi nocitura euitare. Varia proinde a variis ad hoc problema ſoluendum allata ratiocinia paſſim leguntur: quorum nunc examen inſtituere & locus & eius anguſtia vetat. Admirandum vero ſemper, ſi quod aliud, hoc certe & plane luculentum ego Diuinæ prouidentiæ & benignitatis præbere argumentum exiſtimaui, quod utrorumque ſummæ neceſſitati proſpectum tam liberaliter, uti eximie eſſe, obſeruamus. Apparet etiam inde, quare omnes ii, qui nulla habita rationæ illius prouidentiæ, explicare eam rem aggreſſi ſunt, operam & oleum perdiderint. Placuit vero maximæ ſummi Numinis ſapientiæ, non uno prorſus eodemque modo hoc negotium peragi. Hominibus enim rationem dedit, qua ſi recte uti vellent, ut alia, quibus indigerent, ita etiam multa, quibus vitam ſuſtentarent, inuenire poſſent; cuius defectum in brutis inſtinctu conceſſo impleuit. Quid ſit ille inſtinctus, & quantum ab hominum ratione differat, ſollicitius inquirere iam non licet; ſufficit mihi in præſentia ceu rem omnibus notam allegare, quod illius ope vel ſola diſcernere ſibi proficientia a noxiis queant. Fuerunt vero, qui tam ingens illud Dei beneficium, vel rem tam eximiam reputarent, ut eius uſum accuratius conſiderantes & comparatione inſtituta cum abuſu, quem rationis quotidie homines faciunt, huic illum longe præferre minime dubitauerint; imo plus in illo rationis ſibi deprehendiſſe multi viſi ſunt, quam in ratione ipſa; ſeu ſerio id egerint, ſeu ingenium in eo ſuum tantummodo oſtentare voluerint. (*) Enimuero ſicut in reliquis rationis præ hoc inſtinctu excellentiam adſtruere facile eſt, niſi eam in illis tantummodo hominibus, qui vitam veluti pecora & peius adhuc tranſigunt, conſiderandam putemus: ita ſane illarum ſolum rerum, quæ ad vitæ conſeruationem pertinent, rationem habentibus haud improbabile videri queat, felicius multo cum brutis, quam quidem cum humano genere

(*) Vid. in primis Rorarius, tract. quod beſtiæ melius utantur ratione, quam homo.

-nere agi; ſiquidem non niſi poſt multas ambages & longa demum tempora ratio videt, quæ bruta nullo negotio ſtatim diſtinguere valent. Haud iam allegabo, pullos, & reliqua animantia, quorum curam gerere matres modo deſierunt alimenta, quoduis ſuæ naturæ congrua, ſine difficultate reperire; nec illud notatu dignum phænomenon attingam, rarius, quam homines animalia morbis obnoxia fieri. (*) Non vero prætermittere debeo, quod præcipuam mereri conſiderationem nonnulli arbitrati ſunt, bruta, quotiescunque morbo quodam correpta ſint, ſolo ſtatim inſtinctu explorare ea, quibus illum depellere poſſint: (**) cum interim homo, omnibus etiam adhibitis rationis neruis, ſpe reperiundi ſalutaris remedii ſæpius excidat, certe ratione ſua a priore nunquam deprehendere valeat, quodnam potiſſimum huic illiue morbo profligando aptum ſit. Qua etiam de cauſa nonnulli, cum probe perſpicerent, illa ratione in notitiam auxiliorum aduerſus morbos, quibus æque ac nos, etſi rarius opportuni erant primorum temporum homines, neutiquam ſtatim peruenire potuiſſe; ut ex illo dubio, unde ergo ab initio ea edocti eſſent, ſe expedirent; alii, ut artis dignitatem eleuarent quodammodo, brutis animalibus inter primos Medicinæ magiſtros locum quendam aſignare, (***) quamuis id quidem ſatis temere, ne dicam ſine illa ratione, auſi ſunt. Longius adhuc progreſſi ſunt Poëtæ & Philoſophi quidam, qui ne alimentorum etiam inopia primos homines perire paterentur, ſatis pulchre cum iis ſe agere ſibi viſi ſunt, ſi, ad animalium conditionem iisdem redactis, eundem cum his, ſed magis brutum inſtinctum concederent; ac mutum & turpe pecus

 glan-

(*) Vid. Stahlii Pathol. Part. I. Sect. I. Membr. I. Art. I. cui aſſentitur Chr. Thomaſius in Cautelis circa præcognita Iurispr. Cap. XVIII. § 31.

(**) Vid. Plin. hiſt. nat. L. XXVII. Cap. 3. & circa finem Cap. 13. Le Clerc Hiſt. de la Medecine Liv. I. Chap. 2. Part I.

(***) Plin. Hiſt. nat. lib. VIII. cap. 26. 27. Baker de l' incertitude des ſciences.

glandem & cubilia propter unguibus & pugnis inuicem finerent pugnare. (*) A qua ipſa ſententia non multum recedere videtur *Hippocrates*, (**) qui iſtud ſupra memoratum problema quoque ex parte agitauit. Non libet iam, neque licet, haſce opiniones acurate excutere, hominumque cauſam contra pecudum patronos multis defendere. Sicuti vero ultima omnium abſurdiſſima eſt: ita Poëtæ illi & Philoſophi de hac cauſa tam parum genere ſuo digna effutiverunt, ut applicari iis queat, quod olim de Empedocle, alio tamen ſenſu, homines dicebant, vix humana eos videri ſtirpe creatos. (***) Frequentia vero morborum in hominibus præ brutis, tantum abeſt, ut hominum ratione pollentium dignitati præiudicium afferat, ut potius manifeſte appareat, illorum primam originem tantum non ſemper a rationis abuſu, ſaltim non debito uſu, eſſe deriuandam. Quatenus porro nonnulli perhibent, a beſtiis plurima homines remedia eſſe edoctos: eorum quidem narrationibus tum denique fidem haberi velim, ſi variis & certioribus, quam adhuc videre licuit, experimentis adductis, nobis demonſtrauerint, quomodo, aut qualia vel olim, vel nunc, etiam hominibus remedia, beſtiis præmonſtratoribus, innotuerint. Firmiori fundamento niti videntur, quae de felicitate brutorum in inueniendis ſibi ſalutaribus remediis dicunt: cum utique illa morbis oppreſſa inſtinctum varia docere obſeruemus, quibus adhibitis ad priſtinam valetudinem perueniunt. Quamuis ſine ambitione verum ſcrutanti, quin imo rerum omnium, quæ fiunt, non prorſus ignaro, facile apparebit, raro admodum in hiſce eligendis acutius hominibus bruta cernere, & in pleriſque morbis, praeſertim gravioribus, ab humanis conſiliis opem expectare. Si quis tamen adhuc brutorum ſorti inui-

(*) Vid. Horat. Satyr. 3. Lib. I. conf. Diod. Sic. Lib. I. cap. I.
(**) Lib. de Veteri Med. §. 7. Edit. Linden.
(***) Vid. Lucretius de rerum nat. Lib. I.

inuidens horum instinctum rationi suæ anteferendam autumet; videat is, si de iniuria, quantam sibi inferat, minus cogitet, ne iniustam querelam de fauore summi Numinis instituat: quod satis & sibi & toti humano generi, cui utique cum omni sua ratione pereundum, sine alio adiumento, ab initio fuisset, propitium se exhibuisse deprehendet, & huic incommodo benignissime prospexisse; si considerauerit, alia ratione, quod rationi decedere videbatur, illud suppleuisse, concedendo nimirum hominibus quiddam instinctui analogi, puta appetitum, & quæ huic opponitur, nauseam; quorum proinde beneficio inter alia, quae artis productioni faverunt, multa olim reperta esse, & hodieque passim reperiri utilia auxilia, uti noxia discriminantur, nullus plane dubito. De nausea equidem, quatenus plurimum commodi in morbis præstet, minus disceptationi locum relinqui putem. Non æque tamen appetitus in morbis usus manifestus videri possit omnibus: cum toto die animaduertere liceat, ægrotos sæpissime concupiscere, quæ concessa maximum iis præiudicium afferunt; quemadmodum utilissima haud raro remedia auersantur: ut non minimus Medicorum labor in eo versetur, ut ab illorum usu ægros depellant, horum vero usum iis commendent. Sed præstat tamen appetitus boni aliquid; certe non adeo morose, uti a multis fieri obseruatur, reprimendus videtur; neque ullum mihi dubium est, quin in maiorem is ægrotorum commodum verti queat, si maior sæpius eius ratio haberetur, atque prudentis Medici consiliis rite semper administraretur. Quare cum haud leue praxeos in eo consistere existimem momentum, ut sollicite semper appetitus tractetur, inque nulla re maior & ægrorum & Medicorum dissensio fit; utrorumque rationem, habiturus, quantum illa res firmis rationibus & accuratis obseruationibus superstrui possit, breviter edisserere enitar.

§. I.

§. I.

NOn dubito, fuiſſe ſemper & eſſe adhuc multos, qui, ſi forte inciderunt in hæc elegantiſſimi Medicinæ ſcriptoris, A. Corn. Celſi verba : (*) *initia morborum famem ſitimque deſiderant : ipſi deinde morbi moderationem, ut neque aliud, quam expedit, neque eius ipſius nimium ſumatur :* parum in iis elegantiæ venuſtatisque deprehenderint ; aut ſi ad eum modum apud ipſos ægrotantes Medicus perorauit aliquando, illi ſermonem hunc, ceu ipſorum exſpectationi, aut votis haut omnino reſpondentem, non perbeneuolis admodum auribus exceperint. Quo vero maior ubique eorum reperitur numerus hominum, quibus moroſitas illa & tyrannica, uti putant, principia, quæ immoderatos ægrorum multorum cupiditates coërcent, minus videntur ferenda: eo minus de ſuſpendenda huic diſſertationi hedera cogitandum habemus, facile perſuaſi, titulum ipſum ei præfixum ſat multos nobis lectores allecturum & eorum benevolentiam conciliaturum eſſe. Qui, præſertim ſi mox legent, non in cibo tantummodo & potu, ſed in aliis rebus omnibus, ad quas ferri ægrorum appetitus ſolet, indultum nos illis velle: non minus hic, quam omnes generis ſalivæ movendæ aptas cupedias hic quærent. Sed eos, ut appetitui ſuo modum ſtatuere velint, maximopere rogamus. Ita enim fieri poterit, ut vel re ipſa, vel bene merendi ſtudio illorum nobis beneuolentiam conſeruemus. Sin gulæ ſuæ quis intemperantis patrocinium hic exſpectet, non indignabitur, quando deinceps

ſpes

(*) L. II. de Medicina, cap. 16.

ſpes ſe ſuas egregie feſelliſſe intellexerit. Quem proinde ſtatim remittam ad ea, quæ autor modo laudatiſſimus in eodem capite mox elegantiſſimis non minus, quam veriſſimis verbis ſubiungit: *Intemperantes*, inquiens, *homines apud nos ſibi cibi tempora, modum curantibus dant: rurſus alii tempora medicis pro dono remittunt, ſibi ipſis modum vindicant. Liberaliter ſe agere credunt, qui cetera illorum arbitrio relinquunt, in genere cibi liberi ſunt: quaſi quæratur, quid Medico liceat, non quid ægro ſalutare ſit. Cui vehementer nocet, quoties in eius, quod aſſumitur, vel tempore, vel modo, vel genere peccatur.* Quæ verba, ſi cum prioribus collata, prout decet, examinauerint, ſine dubio & Celſum & reliquos Medicos ingrata interdum commendantes, a moroſitatis vitio abſoluendos, nec, pro beneuolis eorum & ſalutaribus monitis, amplius tanta illis reponenda odia arbitrabuntur.

§. II.

Vt vero de inſtituti mei ratione rectius conſtet, quo ſenſu vocem *appetitus* accipiam, paucis antea indigitandum eſt. Non ergo hic anguſtis illis limitibus eius ſignificationem comprehendendam putaui, quibus in foro medico circumſcribi ſolet, ut ad nullas fere is alias res ſe extendat, quam ad cibum & potum; ſed omnia ſub eius ambitu complector, quæ ſub illis loquendi formulis intelligi ſolent, quarum uſus apud nos frequens eſt: Er hätte einen guten appetit dazu: es kömmt ihm an: es lüſtet ihm darnach &c. Cumque illæ mihi ſatis conuenire videantur in id, quod Philoſophis appetitus ſenſitiui nomine venit, breuiter, quid hac voce ſibi velint, explicandum

dum eſt, quatenus id ad noſtrum propoſitum pertinere exiſtimo. Definiuit ILL. WOLFIVS(*) *appetitum ſenſitiuum*, quod ſit inclinatio animæ ad ea, quorum bonitatis habemus notionem confuſam: qua definitione rem ipſam exprimi, attentio ad nosmet ipſos, & ea, quæ ita appetimus, facile docet. Non admodum etiam illa differt, ſi magis ſenſum verborum, quam hæc ipſa penſitemus, quam b. BVDDEVS, Theologus quondam celeberrimus in Theologia ſua morali exhibet (**) ita expreſſam: appetitus ſenſitiuus eſt inclinatio voluntatis ad ea, quæ corpori grata ſunt, & ita per ſenſus & imaginationem repræſentantur. Quamuis dubium hic alicui oriri queat, an non alia etiam, quam quæ corpori grata ſunt, interdum ciere ſenſitiuum appetitum valeant? cui tamen excutiendo iam tempus impendendum non puto.

§. III.

Poſſet vero aliud, ex Wolfiana præſertim definitione ortum dubium moueri, quod omnino, cum exempla eius in progreſſu huius diſſertationis adducenda ſunt, tollendum eſt. Dictum ſcilicet in illa eſt, appetitum ferri ad eas res, quarum bonitatis habemus notionem. Iam vero quotidie obſeruare licet, multos homines, maxime fœminas, auidiſſime appetere varia, quorum vel bonitatis nullam antea unquam habuerunt ideam, vel incommoda aliquoties iam expertae fuerunt. Ita aliæ maximo eum appetitu ingerunt cretam, calcem, aliaque his ſimilia, vel deteriora: etſi frequens illas experientia docuerit, varia

(*) in den vern. Ged. von GOtt, der Welt und der Seele des Menſchen. §. 434.
(**) Part. I. Cap. I. Sect. VI. §. 2.

ria ex iis aſſumtis ventriculum perpeti mala, chloroſin, menſium obſtructiones, multorumque morborum, qui illos libere non fluentes a tergo excipiunt, cateruam oriri. Viſæ vero etiam aliæ ſunt in fimi vapore ſingulare quoddam quærere oblectamentum: aliæ alii abſurdis rebus mirifice recreari. Notandum ergo eſt, in appetitu ſenſitiuo non eſſe quæſtionem de vero bono, ſed requiri ſaltim, ut res appetita boni quandam imaginem habeat: in quem cenſum omnia illa, quæ vel imaginationem oblectare, vel ſenſus & ſenſationes recreare valent referimus. Quodſi vero neque tale quippiam in adductis exemplis deprehendi poſſe quis exiſtimet: ſciat is, de guſtibus & aliis perceptionibus corporis confuſis neutiquam hominibus litem eſſe mouendam. Si denique a nonnullis ea auide appetuntur, quibus uſæ antea nunquam fuerunt, & de quibus adeo, quam gratiam habeant, perſuaſæ eſſe minimæ putantur: ſedulo tamen inquirenti facile apparebit, vel ex ſimili aliqua olim re voluptatem eas percepiſſe; vel nouam quandam rem pulchritudine ſua apparente ita contemplantium blandiri animis, quod in Evæ exemplo videre licet, vt magnum ex uſu eius commodum certo ſe ſperare poſſe exiſtiment.

§. IV.

Intelligi ſimul ex modo allegato exemplo poteſt, quid rei notio confuſa ſit, & quam vim ad excitandum appetitum ſenſitiuum habeat. Nil enim rationis erat, cur Eva ſibi perſuaderet, in pomo vetito prudentiæ ſemina latere; nec certe huius ipſius vera notio animo illius tunc occurrebat. Sed, ut apparet,

ſenſus & imaginatio menti eius repræſentabant mutationem aliquam in ſe a fruitione eius pomi exſpectandam, quæ ſtatum ſuum magis perficeret, eoque maiorem ſui excitaret admirationem.

§. V.

Dixi in præfatione, appetitum ſenſitiuum eſſe analogi quippiam inſtinctui brutorum. Neque vero eos multum a ſe inuicem differre iudicabit, qui utrumque paulo accuratius fuerit contemplatus. Certe ſi in ſe ſpectentur, prorſus conueniunt, vt eadem inſtinctui definitio applicari poſſit, quam cum Wolfio appetitus ſenſitiui dedimus. Si cum aliis, quæ in homine diuerſa a brutis reperiuntur, collatis conſiderare vtrumque velimus, utique diſcrimen aliquod deprehendemus. Quemadmodum enim in homine præter illum appetitum datur voluntas, & quæ hanc determinat, ratio; qua utraque animalia deſtituta obſeruantur: ita cum eligendi libertate is ſemper eſt coniunctus, eoque maiori, quo maiorem, ut ceteris animalibus præſtaret, aliquis operam dedit; cum e contrario bruta appetitus quaſi cum impetu rapiat. Deinceps etiam mirum quantum differunt pro ſenſuum & imaginationis diuerſis viribus, & aliis rationibus: ſicut etiam in diuerſis hominibus pro illa diuerſitate admodum ſæpe diuerſi obſeruantur. Inde eſt, quod longe accuratius & minori opera dignoſcere ſibi nocitura ab utilibus quædam animalia inſtinctu ſuo, quam quidem homines appetitu ſuo ſenſitiuo poſſint; niſi hi rationis vires omnes in ſubſidium trahant. In qua tamen re non parum etiam momenti habet, quid in brutis imaginatio & ſenſus raro

ita

ita attriti & ſiniſtro vſu corrupti ſunt, quam in hominibus, & minus proinde illa in errorem abripiantur. Accedit tandem, quod in hominibus ratio magis minusue deprauata, vel aliis de cauſis alia ſubinde ſuadens, appetitus ſenſitiui effectus ſæpiſſime ſufflaminet; ut idem ab illo exſpectare commodum nequeant, quod animalibus, ſolo hoc duce regendis, inſtinctus præſtat.

§. VI.

An ergo appetitui ſenſitiuo boni quippiam ineſt? Annon potius malus ſemper eſt ſuaſor? Vidimus certe eum grata magis, quam vera bona, ſeu ea, quæ nos ſtatumque noſtrum perfectiorem reddunt, ſuadere; idque ſine cognitione vera, non ratione, ſed ſenſibus & imaginatione tantum vtentem; imo experientia docet, his adhibitis eum miniſtris animum rapere potius ac cogere, quam inuitare; & quæ triſtioribus exemplis diſcimus, maximam hominum partem, & interdum etiam optimam, ita in transuerſum agere, ut illi ſemper fere, hi, etſi ſæpius meliora videant probentque, deteriora tamen ſequantur; verbo: eſſe mali omnis in hoc terrarum orbe autorem. Utcunque ſit. Habet tamen id boni appetitus ſenſitiuus, quod ſenſus & imaginationem excitat, quod attentam animam facit ad ſibi oblata, & quod vel ſpe fruendi cupido, vel ipſa fruitione eam reficit. Quo ipſo vigor & alacritas in uniuerſo corpore excitatur. Ex quo apparet, non omnia, quæ vel imaginationem vel ſenſus noſtros oblectant, mala; multa eorum ſæpe etiam bona eſſe. Pertinet enim ad ſtatus noſtri perfectionem, animam & corpus vigo-

rari interdum & alacritate augeri. Quæ res quantum præſertim ad ſanitatis conſeruationem & morborum curationem habeat momenti, experientia norunt Medici, & qui animæ & corporis indolem perſpexerunt, rationibus explicare ſciunt. Sunt ergo, quæ appetitus ſenſitiuus deſiderat, ſæpe bona. Quin imo ille ſemper bonus eſt, dummodo recte a ratione regatur; ne ad noxia & vetita deflectat; aut bonis ipſi propoſitis peruerſe, aut ultra modum utatur. Quod in omnibus affectibus ita ſe habet. Fiunt enim & hi applicatione mala mali: cum in ſe ſpectatis nil mali inſit, ac qui, ſi debite ſemper dirigerentur, vitæ condimentum & præcipuum quoddam auxilium forent.

§. VII.

Cum ergo appetitus ſenſitiuus in ſe ſemper bonus ſit; cum animam & corpus excitet, vigoret, & alacritate augeat; & proinde in ſanitatis conſeruatione & morborum curatione maximi momenti ſit, illo recte vti: (§.VI.) apparet euidentiſſime, quam plurima eundem & ægro & Medico promittere commoda; ſi modo, prout decet, uterque prudentem ipſius curam gerere norit & velit. Atque hac prima ratione utar, quare ægrorum interdum appetitui indulgendum ſtatuam. Quam grauis illa ſit, norunt ex vulgo etiam, qui ægris aſſident, quique nil ſæpe magis optant, quam vt appetitus ſenſitiuus ſingulari quadam ratione in illis ſe exſerat; utque id fiat, variis ſermonibus eum prouocare ſtudent; eoque facto ſtatim meliores ſpes, nec ſemper fruſtra concipiunt. Medicis autem notum eſt, progreſſum ſanguinis

nis

nis ita mox accelerari, quid ipſis pulſus celerior vel plenior factus confirmat, ſecretiones, excretiones & in primis ſenſibilem tranſpirationem, imo omnes functiones corporis promoueri. Quæ omnia ad morbum ſuperandum exſpectatiſſima præſidia ſunt.

§. VIII.

Quemadmodum autem appetitus animum & corpus excitat: ita ſi indulgetur ei, ſed ex modo, tranquillitas rurſus in illa, & corpus ad debitum temperamentum redit. Quod functionum omnium exercitium moderatum ſubſequitur. Succedit ergo in ægris illud tempus, quo remedia omnia adhibita ſaluberrimo cum effectu applicantur. Agunt enim plerumque non melius, quam ſi vires eorum nulla alia vehementia turbantur, neque animi & corporis languor illis officit. Accedit rationi ei noua hæc alia, non exiguam conſiderationem merens, quod ſi nimirum Medicus interdum ægrorum appetitui ea, quæ præſertim anxie vel valde deſiderant, indulgeat, in reliquis eo obſequentiores illos habere ſoleat: ut proinde damnum, ſi quod forte ſimul ex eo ortum fuerit, facile deinceps reparare queat. Sin moroſe ſemper eorum appetitui reluctetur: vel nullis eius hortationibus & præſcriptionibus locum concedunt, vel clam nimium illi & ſiniſterius ipſi indulgentes reliqua omnia bene diſpoſita peſſime ſæpe turbant. Ni id faciant, angitur tamen multorum animus vehementer, vel grauibus affectibus varie urgetur; quæ res vel optimam cetera methodum in curatione adhibitam, & præſtantiſſimorum remediorum effectus peruertere poteſt.

§. IX.

Sed placet naturam appetitus ſenſitiui, & quid is boni præſtare ſæpe queat, paulo altius rimari. Oritur ergo is ex ſenſatione una vel pluribus, ſeu perceptione confuſa, quæ ipſa nos de corporis noſtro ſtatu admonet ita, h. e. confuſe, recte tamen ſæpe & melius omni ratione. Sic in ſtatu naturali fames & ſitis e. g. docent, ille quidem, corpus indigere nutrimento, & Medicos præterea, ventriculum & inteſtina ſuccis acribus ſtimulantibus, interdum etiam copioſis referta eſſe, & reliquos etiam acriores fieri incipere. Qui ergo omnes temperandi ſunt: quemadmodum reparari conuenit, quod boni nutrimenti e ſanguine ſeceſſit. Utrumque cibus conueniens præſtat. Eadem humorum acrimonia & defectus aquæ in illis cauſæ naturales ſitis ſunt. Quæ ergo de potu recte admonet, & niſi appetitus hic deprauatus vel aliis aſſuefactus ſit, de genere potus, aquoſo nempe; ad quem etiam animalia bruta inſtinctu ſuo ſolum feruntur. Eadem ſitis aucta & ſæpe clamoſa, ut vocatur, in ardentibus &ললbilioſis febribus aqua multa, quam deſiderat reſtinguenda inter indicantia optima numerari meretur; ſiquidem acres humores, bilis in primis, illa egregie temperantur; iidem ſic diluti ſtaſi minus opportuni ſunt, & quicquid forte ſubſtitit in viſceribus, reſolutum inde auehitur. Adeſt in iisdem febribus acidorum magnus appetitus tam potulentorum, quam eſculentorum; quæ ipſa & bilis acrimoniam temperant, & contra humores reliquos alcaleſcentes nimis, vel ſulphureos factos non parum proſunt. Efflagitat in iisdem

dem & aliis febribus color nimius corporis interdum admiſſum aëris nonnihil frigidioris, qui etiam, quicquid obſoleta multorum praxis obiicit, ſalutariter, niſi in modo excedatur, ægris tum cedere, & ratio dictat, & ratio confirmat.

§. X.

Nullum mihi eſt dubium, hoc appetitu ſolo iudice, ſine ullo, vel magno rationis auxilio, homines primæuos alimenta maxime neceſſaria & congrua reperiiſſe: non ſecus ac animalia bruta ad hunc usque diem pleraque eorum illo indice reperiunt; adhibitis tamen in conſilium exploratoribus ſenſibus externis, guſtu præcipue & olfactu, ſæpe ipſis ſenſationibus appetitui ſatisfacto ſuccedentibus. Atque hac ratione multi hodieque, præſertim temperantes homines, naturæ ſuæ maxime conuenientia ſatis recte a minus ſalubribus diſcernere norunt: ſicut e contrario faſtidium, quæ ἰδιοσυγκρασίῃ quorundam repugnent, ſæpiſſime indicat. Fit ex hac cauſa, quod natura, ceu optima morborum medicatrix, ſub initium, atque interdum etiam in progreſſu multorum morborum, maxime febrium acutarum, faſtidium ciborum, in primis carnium, pariat. Id nempe tunc agit, ut tempus & occaſionem nanciſcatur, hoſtem corpori ruinam meditantem, nullis aliis ſubſidiis, ſeu alimentis inſtructum, tanto expeditius debellandi; utque ea præſertim e. g. carnes vitentur, quæ humorum maſſam, ut antea dixi, (§.IX.) magis corrumpere queant.

§. XI.

Quæ ut recte faſtidio excitato molitur: ita licet

ſæpius

ſæpius obſeruare, multis auxiliis diu nequicquam adhibitis, naturam modo, quem §. IX. explicaui, inſolentem quendam ciere appetitum; eoque & Medico & ægro conſilium ſuppeditare, quid factu ipſis opus ſit, quo pertinacia morbi tandem vincatur. Cui quidem ex vano tum aliquo ſe præiudicio opponere velle, idem foret, ac ſi quis in prærupto monte conſtitutus, unde non aliud, quam in oceanum, vel in obſcuram abyſſum ferri iter videret, viam, qua ſalutem quærere poſſit, monſtranti vili & ignoto homini aures oculosque occludere vellet; vel beſtiam forte ſe ducem offerentem ſequi recuſaret, ab hanc unice cauſam, quod ea deſtituta ratione conſilio agere nequeat; vel ſi quis indeſerto præ limpidarum aquarum inopia ſiti fere confectus ex ſtagno non admodum turbido forte deprehenſo bibere, ſuadente licet magnopere appetitu & ipſa neceſſitate, nollet ob eam rationem, quod eius aquæ ſalubritas non ſatis ipſi explorata. In progreſſu vero huius diſſertationis, quam admiribilia ſæpe huc ratione præſtiterit natura, luculentis ſpeciminibus adductis oſtendam.

§. XII.

Haud equidem cum Platone (*) ſuperflua & inutilis Medicorum diligentia exiſtimanda eſt, qui in morborum curatione ea minime omnium negligenda eſſe iudicarunt, quæ diuerſis ægrotis quoad regimen & diætam conuenire, vel obeſſe, multa experimenta docuiſſent, & qui ab eo rigore non facile diſcedunt. Sunt enim quæ Plato hac de re diſputat, notioni, quam ſibi de abſolutiſſima ſua reip. forma formauerat

(*) Lib. III. de rep.

rat tantum ſuperſtructa. Neque eorum etiam Medicorum mores valde laudandos exiſtimo, qui ut magis ſe in ægrotorum animos inſinuent, in omnibus cubantium luxuriæ ſibi ſubſcribendum ſtatuerunt. Quam enim periculoſa ſæpius nimia voluptas eſſe ſoleat, is ipſe Aſclepiades, qui tamen præ reliquis Medicis magnam ejus in curationibus rationem habuiſſe memoratur, probe perſpexit; adeoque parum perpetuo, quæ promitteret, habuit, ut præceptorum ejus gnariſſimus, & admirator inprimis, Celſus, (*) rectiſſime obſeruet, primis morbi diebus eum tortoris vicem exhibuiſſe; adeo ſummopere falli, qui per omnia jucundam ejus diſciplinam eſſe concipiant. Id modo aſſero, illis regulis, quas de conuenienti in morbis diæta & regimine præcipiunt Medici, adeo tenaciter & ſcrupuloſe minime inhærendum eſſe, quin ægrorum appetitui, præſertim ſi aliter hi in officio retinere nequeant, aliquid dandum ſit.

§. XIII.

Obſeruauit utilitatem hujus rei in morborum curationibus Sydenhamus, Medicus, ſi quis alius, experientiſſimus. Commendat ergo illam his verbis: *Unde mihi ſubiit cogitare, quanto ſæpius fucum nobis faciat illa, quam talem eſſe opinamur, ratio, quam ſenſus iſte certiſſimo nobis cognitus, quodque in morborum curatione plus dandum eſt appetitionibus & deſideriis impenſioribus, (modo perquam enormia non fuerint, & quæ vitam ipſo facto extinguant,) quam magis dubiis ac fallacibus medicæ artis regulis.* Me-

C ren-

(*) L. III. cap. 4.

rentur legi & expendi, quæ ſequuntur hæc in diſſertatione epiſtolari ad Guilielmum Cole, adjuncta Sydenhami Operibus medicis. (*) Dico: expendi. Agit enim hic is exemplo Empiricorum omnis generis, qui, ubi in exercitio operum ſuorum noui quippiam detexiſſe ſibi videntur, mox in rationem inuehuntur, & reliqua omnia præcepta cum nouis ſuis opinionibus minus conuenientia pro fallacibus habent: etſi illa non aliam plerumque, quam hæ originem agnoſcant, ſeu itidem viſa practica ſint, nec minus fallacia. Quod hoc ipſo exemplo diſcere licebit. Quando enim paucis aliis interjectis ita pergit: *in his omnibus naturæ, ut videtur, oberrationibus quilibet in praxi medica vel mediocriter verſatus, modo animum diligenter aduerterit, facile concedet, ægros haud paucos, ubi primum, ſpreto Medici dictamine, genio ſuo obſecundauerint, ſe melius habuiſſe;* quid quæſo in hac ſermocinatione lector reperiet, cui ſatis ſecure fidat? Num ſuo potius ſemper, vel quando genio obtemperabit, quam Medici præceptis; ob eam cauſam, quia haud pauci prius conſilium ſecuti melius ſe habuerunt? Quid ſibi ergo omnino cum Medico & præceptis ſalutaribus rei eſſe decernat: ſi audiat, vel videat, non paucos ſine utrisque ad multam ſenectutem peruenire.

§. XIV.

Saluus itaque ſit rationi ſuus honos, quæ ſi nil aliud, certe tam praue non argumentari docet; valeant probe a ratione excogitata præcepta, dummodo cum recta ratione agendis rebus applicentur. Quod ergo, ut in propoſita re maneamus, ex-

(*) p. 394. Edit. Genev. in 4to.

experientia adhuc docuit, bene nunc, alias male ægris euenire, quando appetitui ſuo indulſerunt: id non incognitum ſibi ratio explicare nouit; vel, ſi neſciat, inueſtiget ejus diuerſitatis cauſas. Quo neglecto monito ægris tam nocere, quam prodeſſe Medicus indulgentia ſua poteſt. Quotiescunque hinc appetitus inſolitus, vel quicunque nouus in ægro, cum reliquis curationum præceptis pugnare videtur: appetitus indolem & rem appetitam cum ægri ſtatu & reliquis circumſtantiis curate conferat; ut ægro dicere queat, prauus, an bonus index appetitus ejus ſit,& quomodo tractandum eum habeat. Niſi melius iudicet, teſſerarum iactu explorare, quid potius ſequendum ſit.

§. XV.

Sed ſatis ſit rationum & ratiociniorum in argumento medico: ne hominibus Philoſophiæ parum gnaris anſam præbeam, ejus uſum in medicina etiam traducendi, vel de medicina quadam philoſophica alia vana & ægra ſibi ſomnia fingendi. Incipiet ergo nunc diſſertatio noſtra magis practica fieri, & caſus interdum in terminis ſiſtet, docentes, quid ægri appetitu ſæpe præſtitum ſit boni: partim, ut ita quoque multorum appetitui, niſi is perturbatus jam ſit, ſatisfiat; partim, ut alii intelligant, non eſſe ſine exemplis, quæ de illius uſu in morborum præſertim curatione dixi. Diſponam vero obſervationes ſecundum claſſes præcipuarum rerum, quæ appetitum ad ſe alliciendi facultatem quandam habent: interdum, illarum loco, Medicorum effata ab iisdem deducta, allegaturus. Incipiam ab alimentis.

§. XVI.

Alimenta æque neceſſaria ſunt ægrotis, ac ſanis: ut corpus reficiatur atque nutriatur. Non tamen quotidie in morbis illorum uſus requiritur; neque appetitus ſemper cibos efflagitat. *Initia morborum famem ſitimque deſiderare*, Celſus ait. De fame id certum eſt, his præſertim hominum moribus, quando plerique morbi e victus intemperantia oriuntur; quos nouo augere non conuenit: ut alia inde prouenientia mala nunc non allegem. Quare efficaciſſimum contra multos graues morbos remedium, ſub horum initium inedia eſſe obſeruatur. Quam olim illi fiſi ſint Methodici & alii etiam Medici, ex Celſo (*) diſcere licet: cujus curandi methodi, ab illis deſumtæ, cardo præſertim in eo vertitur, ut non prius, nec alius, quam conueniat, ægris cibus exhibeatur. Quam in acutis morbis maxime obſeruationem neceſſariam eſſe, iidem docent, & ratio ſuadet; ob eam cauſam, ut, dempta materia, impetum morbi frangere inedia valeat: quæ etiam tum ſuſtineri magis poteſt. Cum enim acuti morbi vel cito hominem tollant, vel ipſi cito finiantur, viriumque in illis ſatis ſuperque plerumque adſit: magnum ex ſubtractis alimentis incommodum metui nequit. Quod ad alterum morborum genus, chronicorum attinet, alia ratio eſt. Neque enim ipſa morbi diuturnitas ſemper inediam patitur; & vel ideo etiam, monente Celſo, (**) maturius alendus æger eſt, ut ſpatium duraturi mali ſuſtinere queat

(*) Vid. Lib. III. Cap. 2. 4. 5.
(**) Ibid. Cap. 2.

queat. Quare nec in eorum plerisque natura tantum ciborum fastidium, quantum in acutis, excitare solet. Interim & ratio & experientia docent, non quæuis alimenta cuicunque ægro conuenire; sed cum cura seligenda esse in quouis casu, quæ vim morbi non augeant, sed minuant. In quibus recte conquirendis & exhibendis maxima medicinæ pars, quæ diætetica olim appellata fuit, occupabatur.

§. XVII.

Sed, ut vera ea omnia sunt, & sanitati suæ ægri plerumque melius consulunt, qui appetitui suo ciborum modum statuunt: ita & huic, si magnus, vel insolitus hic sit, interdum non adeo morose obuiam eundem esse arbitror; ex rationibus supra adductis. Autorem vero huius consilii habeo etiam Hippocratem. (*) *Quoscunque cibos aut potus ægroti concupiscunt*, inquit is, *exhibeto, si non corpori inde damnum accessurum est.* Quin ulterius adhuc ille nonnunquam progreditur, & *paulo deteriorem & potum & cibum, verum iucundiorem, melioribus quidem, sed iniucundioribus præferendum esse* censet. (**) Huius sententiæ subscribentem supra vidimus Sydenhamum, (§. XIII.) qui & absurda interdum ægris vult concessa. Uterque experientia edoctus ita pronunciat. Sed suppeditat eadem rationem facilem, cur ita agere conueniat. Sumta nimirum cum appetitu, insigni præsertim, quantumuis etiam incongrua, facilius a ventriculo digeruntur, quam optima alimenta, cum fastidio, aut certe sine appetitu ingesta; vel, ni digeri illa queant, aut di-

(*) De affectionibus § 42. Edit. Londen.
(**) Aphorism. 38. Sect. II.

gesta corpori admodum prosint, facilius ex hoc expelluntur. Quae omnia tamen plenius intelliguntur ex humani corporis oeconomia. Unde generalem rationem deductam iam §. (VI.) paucis indicaui.

§. XVIII.

Non est opus, ut multis adductis singularibus exemplis confirmem, quid aegris talis appetitus in morbis profuerit. Et extant ea passim, ac in omnibus fere morbis. Multa etiam vulgo nota sunt, ut curatae a lardo auide sumto febris tertianae. Afferam tamen hic unum alterumque. Hypochondriacus quidam non contentus cibum potumque interdiu aliquoties assumere, noctu etiam semper, circa horam primam, maiori adhuc edendi desiderio tenetur, & nisi cibum impetret, tuberculum ei in cordis scrobiculo enascitur, adeo dolens, ut lipothymiam concitet. Coniux igitur tantum malum in marito ut deuitet, semper cum placentae frustulo se in lectum recipit; quo, vel alio exiguo cibo allato, cessant illa omnia & somnus placidus succedit. (*) Non minus, quam hoc, notabilia sequentia sunt. Docuit experientia multiplex, uuarum recentium & musti multum usum, diarrhoeas vel dysenterias periculosas prouocare: ubi autem mala haec iam adsunt, non sine maximo damno plerumque illas res sumi. Memorantur tamen in Ephemeridibus naturae curiosorum (**) exempla duarum foeminarum, dysenteria fere consumtarum, quae post vehemens recentium uuarum desiderium, harum esu, reiectis omnibus aliis

(*) Vid. Salmuth. Obs. med. X. Cent. III.
(**) Decad. II. Ann. & Obs. 192.

aliis remediis, refectæ, & ſanitati reſtitutæ fuerunt. Quibus & tertium additur iuuenis, qui incipientem dyſenteriam muſto profligauit. Merentur tamen cum his obſeruationibus conferri, quæ citatis locis in illis Ephemeridibus ad eas annotata ſunt; ut cum ratione ſimilibus exemplis uti diſcamus.

§. XIX.

Quod ad potum in ſpecie attinet, notum eſt, in febribus, maxime ardentibus, frequentem eum, & quidem frigidum ægros deſiderare; adeo, ut abſtinentia ab illo plurimis morbo ipſo intolerabilior videatur. Eſt vero non minus notum, multos olim & recentioribusMedicos in illis morbis frigido, & nonnullos omni potu ægris duriſſime interdicere. Vix capere queo, illis omnibus quid in mentem venerit, quare homines, eo ſolatio & auxilio denegato, tam ſæuiter excruciandos putauerint. Suſtulit eum rigorem recentius præſertim Sydenhamus; ex ea, ut videtur cauſa, quod appetitui, hic bene monenti, indulgendum eſſe exiſtimauerit. Quare febricitantibus aquam, cereuiſiam tenuem, hydrogalam, ptiſanas tenues & ſimiles potus, ſæpe etiam frigidos, nec adeo parce conceſſit. Intelligimus hodie rationes, quare in febribus, præſertim iis, ubi calore omnia in corpore exuſta ſunt, & ægri proinde potum maxime, interdum eum frigidum deſiderant, is proficiat illis, earumque aliquas (§. IX.) memoraui. Videmus vero etiam, tum e veteribus Medicis præſtantiſſimos, uti Hippocratem, Celſum, Galenum, tum e recentioribus præclaros Viros, frigidi potus uſum in febribus aliisque interdum morbis ex multis cauſis valde commen-

mendare; (*) adeo, ut niuatum eum etiam cum egregio ſucceſſu adhiberi doceant. (**) Accedit vero ad rationes, quare frigidus potus in multis morbis concedendus ſit, & ea maximi momenti & huius loci; quod nullum ſymptoma ægros multos magis excruciare ſolet, quam ſitis. Quare hac, ſi magna ſit, non reſtincta, reliqua omnia ingraueſcere & medicamentorum vires impediri ſolent. Legantur, quas de illius effectibus obſeruationes mirabiles, ſed horrendas, ſub titulo: ſitis ultimum ſupplicium Libro III. Obſeruatione XXXIX. affert Pechlinus. Addit hinc: *Atque ex illo religio mihi fuit, potu, quamuis deteriore & in ſpeciem nocituro, modo votis & precibus rogaretur, ſitientes prohibere.* Quoties ergo accidit, ut ægri, ſolatio & leuamine hoc ipſis duriter a Medicis denegato, deinceps, valere iuſſis omnibus aliis medicamentis & conſiliis, illo ab aliis accepto, ex orci quaſi faucibus eripiantur?

§. XX.

Meminit Exc. Dn. Præſes huius diſſertationis inter multa alia exempla huius rei, ægri, cui ab angina graui fauces adeo præcluſæ erant, ut nil admitterent integro biduo; ſed qui ab ingeſta, quam ſitis vehementiſſima efflagitauerat, frigidisſima cereuiſia, cum dolore quamuis notabili, breui tempore vires, animam & ſanitatem recuperauit. Aliud memorandum occurrit in Ephemer. Nat. Curioſ. (***) Laborabat quidem febri

(*) Vide inter alios Ill. Frider. Hofmannus in diſſert. de potus frigidi ſalubritate.

(**) Vid. Lanciſii & Ramazzini Opera.

(***) Decad. II. Ann. IX.

febri continua cum forti dyſenteria. Nil profuerant medicamenta & morti vicinus erat. Siti adeo inexplebili vexabatur, ut loqui fere non poſſet. Petiit a Medico, ut ſitim largo hauſto aquæ Nocerianæ frigidæ extinguere poſſet. Permiſit is, ut aquam ad plures cyathos biberet. Quo facto, ceſſarunt omnia ſymptomata, & æger contra omnium ſpem evaſit.

XXI.

Non minus ægris ſupplicium ſæpe exhibet calor, quam ſitis; qvæ ab illo plerumque producitur. Sed mos non minus barbarus ante non multum tempus multorum Medicorum adhuc fuit, & etiamnum quorundam eſt, ægris refrigerium aëris tantopere expetitum denegare: contra vero omnia agere, ut ex igne quaſi flamma excitetur. Onerant illos ergo ſtragulis multis ad aures usque, conclauium omnes aditus obthurant, ne quid prorſus externi & frigidioris aëris eos contingat; ſique autumnus vel hyems ſit, fornacibus ignem deficere non ſinunt. Et ne interius peccare in aliquo videantur, aut calor, vel ignis vitalis forte extinguatur, bezoardicis & alexipharmacis calidis, ac ſalibus volatilibus oleoſis, utrumlibet indeſinenter fouent. Procedunt ita præſertim in exanthematicis febribus; ut in his virus etiam omne e corpore ad ſuperficiem expellant. Ex qua tortura mirum eſt aliquos ægrotorum ſalvos evadere. Credibile vero eſt, id fieri, quod neglectis illi Medicorum præceptis, & his abſentibus, appetitui ſuo remedia ipſi quærunt. Enimuero medicina a ratione probe inſtructa omnia illa conſilia & moli-

mina pessima & quædam eorum publice interdicenda esse docet. Resoluit enim calor immodicus integrum corpus, succos omnes corrumpit & acerrimos reddit, vires destruit, anxietates auget, materiam in exanthematicis febribus peccantem per cutim expelli non permittit, interdum impetuosius fugat hinc, vel prorsus ad caput amandat, ægrique animum ita afficit, ut motus omnes in corpore perturbentur. Quæ omnia pessimis symtomatibus occasionem & causas subministrant.

§. XXII.

Sinamus ergo in principio saltim morborum, exanthematicis febribus non semper exceptis, interdum etiam deinceps, extra lectum ægros degere: si quidem id velint, si vires id patiantur, & mens ipsis constet. Quando autem lecto prorsus addicendi sunt, contegantur modice; nec interminemur iis semper, si partem tegumentorum reuoluant, aut interdum sinu, cui diutius inhæserunt, se extrahant. Concedatur iis, quem tantopere anhelant, aër temperatus, interdum nonnihil frigidior. Mutetur etiam is subinde; ne exhalatos e suo, vel aliorum corporibus vapores cum hesterno, vel vetustiore aëre resorbere cogantur: certe, ubi illis oppressi aërem nouum anxie desiderant. Renouetur aër in principio febrium exanthematicarum interdum; ut exire exanthemata e corpore, pars etiam malignæ materiæ e cutis poris plane exhalari queat. Fiat idem circa febrium earum finem etiam; ut subtilis & pejor pars delapsæ materiæ, quæque adhuc alia ad cutim amandatur, spatium in renouato aëre inueniat,

niat, quo discedere queat, cumque hoc deinceps abeat. Debemus vero partem non exiguam hujus praxis, quoad aëris regimen, aliquoties iam laudato Sydenhamo; & debent ejus institutis ab eo tempore multa hominum, qui præsertim variolis decubuerunt, millia vitam suam & sanitatem. Adhibuit autem is regimen hoc non in variolis solum, sed etiam in febri eresypelatosa, scarlatina, ipsaque petechiali & miliari, pleurititide & aliis, fausto cum successu. Sed ut non immerito is succenset Medicis aliis, instituta sua hæc taxantibus: ita non debuit cum ratione altercari, quasi hæc iis aduersa sit. Quid enim ad rationem & theoreticam medicinam in genere istud pertinet, si multi Medici recte ratiocinari non didicerunt, nec eas disciplinas rite edocti fuerunt, quæ ratiocinandi in medicina principia suppeditant? Favet omnino, favet ratio nouis illis institutis Sydenhami, vel ipso inscio. Recipit vero etiam sana theoria lubenter ab Empiricis, quæ forte melius obseruarunt, vel instituerunt: non curans, sua ab his fastidiri, neque amari, nisi quæ praxin meram sapiunt, vel pus & cetera olent. Qua occasione tamen obiter moueo, non videri mihi Sydenhamum tam prorsus male a theoria instructum, ut Empicicorum turbæ se immiscendum habuerit.

§. XXIII.

Placet nunc, & his obseruationibus de aëris refrigerio, ægris interdum concedendo & proficuo, subiungere exempla quædam singularia ægrotorum, qui eo solamine auxilium magnum & salutem repe-

rerunt. Chirurgus in Norwegia ardentiſſima correptus febri ad exſtinguendum, quo totus fere combuſtus erat, æſtum ſitimque, niuem ea nocte delapſam colligit, & auide plenaque manu ingerit; fricando ea quoque manus pedesque; eaque ratione conualuit. (*) Centurio quidam febre ardente decumbens, & caloris torrentis impatiens, commilitones aceruum graminis virentis in conclaue afferre iuſſit, in quo ſe totum abſcondidit, atque aliquamdiu dilituit. Habuit inde ſe melius, & aliquoties renouato eo remedio, non ita multo poſt conualuit. (**) Religioſus podagra maxime affectus, doloribusque ſæuis cruciatus, ex deſperatione aquam gelidam poſtulauit, eaque impetrata pedes perfuſit. Euaſit hinc paucas poſt horas liber a dolore, & fluxio podagrica euanuit. (***) Conferri cum hac obſeruatione poteſt alia de podagra, apud Pechlinum, (*) & de ophthalmia niue curata, in Ephemeridibus Nat. Curioſor. (**) qui tamen poſteriores caſus ad noſtrum cenſum proprie non pertinent, nihil quippe in iis ſuadente appetitu.

§. XXIV.

Ad appetitum ſenſitiuum pertinet quam maxime amor ſexus alterius. De quo antequam dicam, de amore in genere quædam adhuc præmittenda ſunt;

(*) vid. Chriſt. Franciſci Paullini Obſeruat. Medico-Phyſ. 24. additam Ephem. Nat. Curioſ. Dec. II. Ann. XI.
(**) ibid. ex Lyſeri Obſ. 4.
(***) Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. Obſ. 94.
(*) Obſ. 28. Lib. II.
(**) ut paulo ante, Obſ. 96.

ſunt; cum tam diuerſas res ille vulgó denotet, deque eo nil certi pronunciare liceat, niſi intelligatur, de qua eius ſpecie & forma quæſtio ſit. Quod in hoc præcipue negotio attendendum eſt, quotiescunque dubitatur, an indulgendum ei, vel reluctandum ſit. Eſt ergo prima amoris ſpecies, quam Præſes huius diſſertationis definit mentis inclinationem verſus rem, perfectionibus huius excitatam. Quæ perfectiones ſi in virtutibus conſiſtunt, favor is affectus ab illo dicitur. Appetitum vero vocat fortem & inquietam inclinationem verſus rem, quam intellectus ceu bonam repræſentat. Excitant hæ amoris ſpecies animum & corpus. Quare non modo indulgendum iis eſt, ſi in ægris obſeruantur; ſed ſæpius etiam his offerendæ ſunt occaſiones, quibus eædem prouocentur. In qua re, ſi prudenter ea geratur, magnum curationum momentum poſitum eſt: ſicut nil ſæpe magis aliorum remediorum effectus bonos, quam contrarii illis affectus ſufflaminant. Cautius tamen aliquanto cum appetitu, quam cum amore illo ſimpliciori agendum eſt: ne repræſentatio magni alicuius boni animam, & hinc corpus nimium turbet. Sed vehementius mentem & corpus plerumque ſtimulant ſenſitiui appetitus, de quibus ſupra actum eſt. Quare maius moderamen poſtulant: utut boni ſæpe multum, quemadmodum hactenus vidimus, illis ad morborum curationem effici queat. Iam vero huius ſenſitiui affectus etiam ſpecies quædam eſt amor ſexus alterius, vel certe ille cum hoc coniunctus eſt. Intelligo autem hic eum ſexus alterius amorem, cui excitando & regendo Poëtæ Cupi-

dinem ſuum olim aduocarunt, & cui tot carminum volumina cum poſteris ſuis dicauerunt. Poteſt is prouocari perfectionibus ſexus alterius, poteſt augmentum capere ab obſeruatis virtutibus, ac ſi ratio illum, ut debet, regit, utrisque potiſſimum alitur. Quæ vero dum aguntur, ſenſus & imaginatio excitant appetitum ſenſitiuum, ſine quo in herba, ut ajunt, ille ſuffocatur. In multis vero ab hoc ſenſitiuo appetitu ortum ſuum unice & vitam omnem habet. Iam quæritur, quid cum amore hoc in morbis corporis faciendum ſit? Nam animum eo ægrum aliis nunc curandum permittamus. Docuit vero experientia continua ab omni ævo, illum, niſi ei indulgeatur, vel ratio officium ſuum debite faciat, non modo varios eosque graues admodum producere morbos; ſed hos etiam, ſi aliunde prouenerint, interdum multum augere, vel ſaltim nonnunquam e longinquo, vel propius ſe in iis oſtendere. Eadem docuit experientia, multos ex illis, qui ſic decumbunt, non aliter, vel melius conualeſcere, quam ubi appetitui ipſorum indultum fuit.

§. XXV.

Inclaruit tali olim occaſione Eraſiſtratus, magni deinceps ob alia merita nominis Medicus. Obſeruauerat is ex pulſu & aliis ſignis, principem juuenem Antiochum non tam alio morbo, quo quidem gravi conſumtus fere erat, quam amore nouercæ ſuam laborare. Aperit eam rem Seleuco, Patri principis. Concedit hic filio uxorem, & æger

cum

cum ea ſanitatem recipit. (*) Extat apud Tulpium exemplum iuuenis ex inopinata matrimonii repulſa catalepſi affecti. Erat vero is adeo rigidus factus, ut ſtatuam potius, quam hominem repraeſentaret. Vbi vero exclamabatur, cupitam habiturum amicam, modo ad ſe reuerteretur, proſiliit confeſtim e ſedili, & actutum ad ſe rediit. Sed minus forte illud habet admirationis. (**) Peſtem vero, omnium morborum grauiſſimum, complexu amatorio curatam eſſe, id quidem incredibile videri queat. Legimus tamen aliquando hiſtoriam deſperatae talis curationis, factae in amata a ſponſo, carmine eleganti horrende deſcriptam; ſed ubi, iam non meminimus. Moderatiores eorum ſunt cupiditates, qui a ſolo oſculo morbi leuamen quaerunt; neque curatio hic plerumque tantum habet periculi. Quam autem bene ea multis vero aliquo morbo laborantibus ceſſerit, exemplis oſtendere, forte nil opus eſt. Qualia ſi quis videre geſtiat, collecta plura reperire poteſt apud Kempium de oſculis, capite praeſertim XVIII. de oſculo ſalutari. Sed ut pauca illorum ad noſtram claſſem ſpecialem referri queunt: ita unum, quod de Rudolpho I. Imperatore ibidem exhibetur, huc transferre liceat. Senio is confectus cum febri hectica laboraret, non praeſentius invenire ſe remedium dictitabat, quo corpus ſuum vegetius redderet, quam ſi animas dulces & ſuaueolentes ex ore puellarum hauriret. Ne ergo abſtinentia Imperatorem conſumi proceres ſinerent, praeter illas, uxo-

res

(*) Vid. Plutarchi Demetrius Cap. 49. 50. 51. Appianus de bellis Syriacis. p. m. 204. ſqq.

(**) Lib. I. Obſ. 22.

res etiam ſuas frequentius ei adduxerunt, unde ſpiritus osculis acciperet; quas ceterum honeſte tractauit. Alias tertianas, quartanas & ardentes febres osculis curatas eſſe, Medici notarunt. Iam ut argumentum huius diſſertationis ipſum ad hoc quoque appetitus genus me deduxit: ita, cum plus illa ſanandi ratio conſiderationis, quam reliqua mereantur: pauca hac occaſione monenda exiſtimo, plura aliorum curis ſeponens. I.) Ergo valere, ut alias, ita in morbis præſertim, debent præcepta honeſti, decori, & ante omnia pietatis: contra quæ neque a Medico, neque ab ægro in curationibus ulla conſilia admitti velim. 2.) Iis probe obſeruatis, videat tum Medicus, quid morbi ratio & ægri reliquus ſtatus efflagitet, vel permittat. 3.) Ut curæ aliorum præſertim relinquendum habet, quomodo æger in tali aliquo caſu ad meliorem & quietiorem mentem reduci queat: ita ipſe ſciat, illa amoris remedia non omnium ſtatui conuenire; in plurimis vero malum exaſperare. Quare tandem 4.) ad ea confugiat remediorum genera, quæ intempeſtiuos appetitus, & morbi cauſas, in corpore præſertim hærentes, aliter emendent.

§. XXVI.

Non ſinunt termini huic ſcriptioni definiti de omnibus iis nunc agere, quæ laceſſere appetitum ſenſitiuum in morbis ſolent; & de præcipuis illorum tantum me tractaturum promiſi. Omiſſis ergo aliis de pica adhuc quædam addam, grauidarum maxime affectu: qui, cum illæ in ægrarum numero haberi ſoleant, inque iisdem multum ſæpe ab eo turbetur, attentionem hic quandam meretur. Eſt vero

pica

pica appetitus valde inordinatus, quo ad res insolentes, absurdas, vel certe intempestiuas fœminæ feruntur. Non est opera facilis, res illas omnes enumerare, quas illum semper pro obiecto habuisse historiæ medicæ docent. Si colligere eas in unam summam placet, constituet hanc quicquid sensus externos, (*) vel sensationes afficere potest. Est vero idem affectus sæpe tam vehemens, ut nisi indulgeatur illi, grauissimæ inde turbæ indiuiduales, domesticæ ac interdum publicæ timendæ sint. Quare ei resistere, vel non concedere, aliis religio debet esse; & castigati aliquando sunt, qui os suum, vel barbam(**) pugnæ, vel etiam partem carnis suæ (***) dentibus grauidarum dilaniandam, & vel deuorandam patienter præbere recusauerunt. Quare video, & mihi caute de appetitu adeo delicato statuendum esse. Quod paucis faciam. Et 1.) quidem liceat mihi nonnihil dubitare, an is appetitus sit grauiditatis effectus, quod multi existimant. Neque enim solum nullam video rationem, quare grauiditas in se producere eum debeat: sed etiam satis constat, quam plurimas grauidas eum minime noscere; eas præsertim, quæ alios suos appetitus olim regere didicerunt. Sed sinamus rem ex alio fonte plerumque ortam, vocabulo innocuo tegi. Utcunque etiam 2.) sit, si res expetita sit innocua, parabilis non adeo difficili opera, neque sanitati valde aduersa, indulgeatur sane appetitui ægro. Liceat ergo nonnullis ad campanarum sonum

(*) Exempla vide in Misc. Nat. Cur. Dec. II. A. VIII. Obs. 17.
(**) Vid. Salmuth Obs. 41. Cent. I.
(***) Huius appet. exempl. vid. in M. N. C. Dec. I. Ann. II. Obs. 209.

num parere; (*) si, ut legimus, aliter nequeant, & eo usque partum differre, vel illas pulsari iubere queunt. Quodsi aliis negotium non succedit, nisi prius acceptis alapis, multas certe excogitare queunt occasiones, quibus beatis ipsis esse liceat: ut minime opus sit, cum maritis ob eam causam rixari, & officium quoddam inofficiosum ab iis extorquere. 3.) Attentione ad omnes circumstantias facta, explorandum diligenter puto, an ipsi in utero gestanti, vel fœtui periculum afferre res desiderata, neque illud periculum aliter tolli possit. In quo casu nil ipse permitterem, sed, dato blando monito, & denunciatione futurorum inde malorum facta, suo genio ægram interim relinquerem. 4.) Appetitus depravati fons, seu ex animæ, seu corporis statu is scaturiat, diligenter explorandus est: ut vel illum mature obstruere, seu impetum arte aliorsum deriuare liceat. Reliqua prudentiæ illorum, quorum interest, ne pica noceat, permittenda sunt.

(*) vid. Obs. primo loco ad hanc §. citat.

CO-

COROLLARIA.

I.

Sub morborum initium & in acutis non facile appetitui ægrorum indulgeatur: nisi bene, vel certe non male suadere eum, status corporis ægri cognitus doceat.

II.

Huius status semper Medico habenda est ratio, nec illi manifeste contraria unquam concedenda.

III.

In casu desperato uti anceps, quam nullum experiri remedium, præstare Celsus affirmat: ita præsertim ab appetitu indicatum admittatur; nisi vitæ inde certum periculum metuendum sit.

IV.

Non diu, neque sæpe appetitui mos geratur. Sed post primam indulgentiam æger rectius moneatur, & aliis congruis remediis tractetur: nisi illam euentus bonus & ratio comprobauerint.

V.

Indulgeri appetitui eorum præsertim potest, qui temperate alias vixerunt: cum neque a sensibus, neque ab imaginatione adeo corruptum eum habere soleant.

VI.

Indulgendus e contrario sæpe iis est, qui immoderatius vixerunt: tum quia consuetudo, ceu altera natura, semper subito emendari nequit; tum quia eadem facilius fert alias nocitura.

VII.

Nunquam concedenda sunt turpia & moraliter mala.

VIII.

Quæ recte concedenda iudicantur, permittantur libenter, nec quasi nocitura, sed potius ceu egregiam operam latura.

IX.

Oportet ſapientiam transferre ad medicinam & medicinam ad ſapientiam. Hippocr. de decenti ornatu. §. IV.

X.

Omnia, quæ ad ſapientiam requiruntur, inſunt in medicina: argenti contemtus, reuerentia, verecundia &c. Id. ibid.

PROBLEMATA.

I.

Quid eſt τὸ θεῖον in morbis, Hippocratis ſententia? Annon ſatis hic declarat, multos ſui temporis Medicos, vel quaſi tales, hoc vocabulo ignorantiam ſuam texiſſe?

II.

Quo ſenſu Hippocrates optimus Medicus dici meretur?

III.

Reperire verum Medicum ante Hippocratis tempora.

IV.

An hiſtrioni, tonſori, anui magis in Medicina, quam in Iurisprudentia, Philoſophia, Theologia, aut Politicis tuto creditur?

V.

An circumforanea ars, vel hiſtrionia tantum, vel frequentiſſime in Medicinæ quaſi opprobrium exercetur?

VI.

Quare medicaſtris ſolis illas gratis facere non licet?

VII.

Inuenire rationes probabiliſſimas, in Medicina ea emendandi, quæ iure in ea taxantur, & iudicium eorum corrigendi, qui in taxandis multis ingenio ſuo abutuntur.

TANTVM.

NOBIL. ET CLARISSIMO

CANDIDATO

S. P. D.

PRAESES.

Non curantur morbi eloquentia; nec disputando semper veritas obtinetur; interdum vero ita amittitur. Decet tamen illa hominem, præsertim eruditum, & de morbis aliisque ad Medicinam rebus apte disserere posse, Medicum. Indicat utriusque facultas probe instructa hominis ingenium, iudicium, diligentiam; sine quibus cum in nulla disciplina multum proficiatur, in Medico inde documentum capi potest, quam aptus ad eas res addiscendas, quæ recte morbos curaturo scitu necessariæ sunt, accesserit, & quomodo in eo studio versatus sit. Vt porro apte quis disserere & recte disputare queat: copia rerum rite dispositarum paratus veniat oportet: sine qua loquax & rixator esse potest, eloquens, aut disputator dici non meretur. Etsi vero nec veritatis amor, nec ulla lex alia postulet, si quis forte errorem defendat, ut, ad conspectum prioris, in publicis conflictibus arma statim aduersario submittat: est tamen egregius disputationis fructus, eam ita sæpe offerri; cui postea reuerentius palma datur, si non necessitate, sed sponte & ex vero amore id fit. Est alter non minus eximius, suas in tali certamine vires & copias experiri & discere. Intellecta sine dubio dudum a TE, CL. CANDIDATE, fuit huius rei utilitas; eademque TE causa mouit, ut sponte TVA ante biennium tali certamini TE offerres, & dissertationem medicam sub meo moderamine publice defenderes. Nolebas moribus huius seculi agere, quibus huius generis exercitationes, in Medicina præsertim, inter res saltim non necessarias referuntur, & plurimis satis superque esse videtur,

sub

ſub finem curriculi Academici velitatione qualicunque, ſpectaculi gratia inſtituta, lauream doctoralem mereri. Sed ut conſilium illud TUUM laude omnino dignum fuit: ita magis adhuc in TE laudo, quod, edito eo ſpecimine & conquiſitis multis formulis, ad praxin medicam faciendam TE hinc non mox ſuperbus contuleris. Quin TU, quo magis in artis ſalutaris & aliarum ſcientiarum ſacraria ſemper penetraueras, eo plura animaduertiſti, quorum in futuros uſus acquirendorum occaſio TIBI minime prætermittenda videbatur. Habuerunt ergo ut annis duobus primis, ita totidem ſubſequentibus, Celeberrimorum in hac noſtra Iulia Virorum, Collegarum meorum honoratiſſimorum, & mea ſubſellia TE frequentem & attentum auditorem; neque ullam omiſiſti partem, quæ quidem ad medicinam rectius faciendam opis aliquid conferre poteſt. Iam cum tempus erat, ut eruditionis TUAE fructum aliquando in Patria TUA perciperent ægroti: Facultati Medicæ experimentum illius aliud prius dandum recte ſtatuiſti. Quæ ergo, ut ſtudiorum TUORUM adhuc teſtis, non modo ad examina conſueta TE lubens admiſit; ſed etiam tales in iis profectus TUOS cognouit, ut cathedram TIBI iterum permittendam iudicaret, in qua nunc pro Doctoris gradu capeſſendo aliud certamen inires. Fiet hoc, Deo volente, craſtino die, & ut non dubito, ſtrenue; eaque peracta ſolemnitate, honores diligentiæ & ſtudiis TUIS debitos, me brabeuta, conſequeris. Ex animo ergo TIBI gratulor de ſtadio in Medicina probe confecto, DEUMque T. O. M. veneror, ut ſtudia TUA non minus ac conferendi honores in ſui nominis gloriam, Patriæ ornamentum, ægrorum ſolatium & TUI ipſius emolumentum vergant. Ingredere, quod paras, iter ad penates TUOS, quibus diu nunc cares, bonis auibus, & Iuliæ noſtræ noſtrique ſemper memor bene vale. Dab. Helmſtadi.

A. O. R. CIↃ IↃ CC XXXXII. ipſis Calendis Octobris.

GENE-

GENEROSO DOCTISSIMOQVE VIRO IVVENI

MICHAËLI CLÖTZIO

ARTIS SALVTARIS CANDIDATO PRAESTANTISSIMO

INQVILINO ATQVE AMICO SVO DILECTISSIMO

S. P. D.

IO. NIC. FROBESIVS

PHILOS. D. EIVSDEMQVE AC MATHES. P. P. O.

Quam excelſum ac nobile, imo vero quam divinum *prudentis gratioſique medici* munus eſt, tam excelſis etiam propeque divinis inſtructos eſſe animi dotibus ſapientiaeque ſtudiis illos oportet, qui prudentes ac gratioſos ſeſe praeſtare medicos, hoc eſt, qui digne ac laudabiliter verſari cum in perdiſcenda, tum et vel maxime in exercenda ſalutaris artis diſciplina cupiunt. Quodſi enim *ſanitatis prudentiam*, vel, ut planius dicam, ſanitatem integram tuendi amiſſamque reſtituendi artem *medicina* complectitur, perinde profecto videtur, ſive quenquam *medicum*, ſive *ſagacem ac benignum valetudinis integrae cuſtodem vel tutorem amiſſaeque reſtitutorem* ſalutaveris. Valetudinem vero bonam rite tueri & confirmare fractamque ſeu debilitatam feliciter reſtituere quis quaeſo poterit, niſi qui, quae nativa corporis univerſi ſingulorumque memborum ipſius ſtructura vel conſtitutio, quae temperatio vel natura, quinam uſus, quae item valetudo bona atque adverſa, quotuplices morborum ſpecies & cauſae, quae denique ſingulorum ſigna & remedia exiſtant, penitiſſime noverit? Recte, niſi fallor, CICERO a) *medico diligenti*, inquit, *priusquam conetur aegro adhibere medicinam, non*

a) *lib. II. de oratore.*

ſolum morbus eius, cui mederi volet, ſed etiam conſuetudo valentis & natura corporis cognoſcenda eſt. Neque aliter ipſi artis ſalutaris profeſſores principes, nominatim GALENVS ac CELSVS, de medici virtutibus atque officiis iudicarunt. Sic enimvero nobilis ille medicorum Cicero & latinorum Hippocrates praeter cetera ſtatuit: b) *qui rationalem medicinam profitentur, haec neceſſaria eſſe proponunt, abditarum & morbos continentium cauſarum notitiam, deinde evidentium, poſthaec etiam naturalium actionum, noviſſime partium interiorum.* Similiter GALENVS *praeſtantem*, aut ſi mavis, *prudentem ac gratioſum medicum exiſtere neminem, niſi idem eximius ſimul philoſophus ſit, unquam poſſe*, libro ſingulari atque apertiſſime commonſtravit. c) Artifici autem in arte ſua credendum eſſe, ubi vel maxime etiam dubia fuerint eiusdem pronuntiata, nemo facile ignorat, vel dubitat. Explanatius equidem ac pro ipſius argumenti dignitate hoc quidquid rei eſt, perſequi diſſertationis epiſtolaris anguſtia prohibet; haud incommodum interim neque ab officii noſtri munere alienum arbitramur, paucis & quam fieri poteſt ſtrictiſſime nunc indicaſſe, *quas demum virtutes ſeu facultates a philoſophia exſpectare medicus*, pro nativa diſciplinae utriusque neceſſitudine, *poſſit ac debeat.*

Primo ſcilicet atque ante omnia I. luculentam cum ipſius *corporis humani*, a morborum quippe iniuriis vindicandi, tum ceterarum quoque *rerum et cauſarum naturalium*, noxiarum pariter

---

b) *Medicinae libro I. in praefatione.*

c) Seorſim ac graece librum hunc Io. POSSELIUS Roſtochii an. 1591. 4. edidit ſub titulo: Γαληνου προτρεπτικος λογος ἐπι τας τεχνας. Του ἀυτȣ, ὁτι ἀριςος ιατρος και φιλοσοφος, *Galeni exhortatio ad diſcendas bonas artes: Eiusdem quod optimus medicus idem ſit & philoſophus*: latine & cum animadverſionibus eundum libellum hunc SIXTVS ARCERIVS an. 1616. 4. Franekarae in lucem expoſuit ſub titulo: CL. GALENI *ad artium liberalium ſtudium capesſendum oratio adhortatoria, item, quod optimus medicus, niſi etiam philoſophus, non ſit.*

pariter ac ſalutarium, *cognitionem* artis ſalutaris cultoribus *philoſophia* eidemque copulata *matheſeos diſciplina* ſubminiſtrat. Mortuorum enim corpora incidere, horundemque ac ceterarum rerum naturalium indolem ac vires ſcrutari atque explicare, ceu facere quidem anatomiae, phyſiologiae, chymiae ac botanicae doctores conſueverunt, ſapientiae magis, quam artis ſalutaris profeſſioni datum a natura eſſe ac proprium videatur: ſi quidem morborum curationem ſeu medendi prudentiam a ſapientia ſive rerum naturalium contemplatione, HIPPOCRATIS exemplo, d) communique academiarum inſtituto, ſeparaveris.

Alterum, idemque non minus egregium, vulgo licet neglectum, philoſophiae in medicinam ac medicinae cultores beneficium II. *in penitiori mentis humanae notitia* poſitum eſſe exiſtimamus. Mirificam enim adfectuum ſive animi paſſionum, qua morbos, qua curationem, in utramque partem vim eſſe, nemo temere, niſi rerum omnium fortaſſis expers inque ipſa patria velut hoſpes, ignorat.

Haec *medendi ſcientiam* & *medicum rationalem* efficiunt. *Medendi* vero *prudentiam* ſive *artem* medicique prudentis laudem ut quis conſequatur, ſane, praeter iuſtam exercitationem, III. *exquiſita* etiam partim *experiundi*, partim *coniectandi* quoque *facultas* neceſſaria eſſe videtur. Haud exiguam enim, aut fortaſſis *maximam artis medicinalis partem coniecturalem eſſe atque experimentalem*, aequis rerum aeſtimatoribus, quique novorum ac dubiorum, vel & ſingularium paene quorumvis caſuum conditionem norunt, tam utique exploratum eſt, quam quod maxime. Nec *medici* etiam *rationales*, empiricis quippe adverſi, ceu recte animadverſum eſt a CELSO, e) *inficiantur*, *experimenta quoque eſſe neceſſaria: ſed ne ad haec quidem aditum fieri potuiſſe, niſi ab aliqua ratione, contendunt*. De *coniecturae*, ſed eius tamen *rationabilis*, in

 medi-

d) vid. CELSVS in *medicinae praefatione* ſuperius laudata.

e) *ibidem.*

medicina necessitate sic fere idem auctor saepius citato loco statuit: *ratione opus est medicinae, si non semper inter obscuras causas, neque inter naturales actiones, tamen saepe. Est enim haec ars coniecturalis, neque respondet ei plerumque non solum coniectura, sed etiam experientia.* Coniectandi atque experiundi artem vel promtitudinem exercitatio, fateor, subministrat: artis vero praecepta cum exemplis atque exercitamentis maxime commmodis philosophiae rationali sive logicae accepta referenda sunt. Esse igitur ars salutaris nec non singularis dignatio ista, qua *experientissimorum* titulum consecuti medici sunt, sine philosophiae rationalis studio haud quaquam potest.

IV. *Gratiosus* denique ut fiat medicus, ipsa equidem illius prudentia artisque salutaris nobilitas, si quidem communem *gratiosi* vocabulo significationem tribueris, facile efficiunt. *Gratiosos* enim cum priscis Romanis eos si dixeris, *qui in gratia sunt ac favore, sive regum ac principum, sive populi etiam, aut eorum, quicunque tandem aliquid in republica possunt;* f) nemo sane magis, nemo facilius gratiosus evadere, quam prudens diligensque medicus, potest. *Gravitate membrorum & cruciatu dolorum si quis quem levet, magnam ineat gratiam;* ceu recte quidem CICERO g) iudicavit. Sanitatem enim ac vitam fere semper mortales vel maximis etiam divitiis, honoribus vitaeque commoditatibus cariorem existimare, nec sine sufficiente causa, solent. Nihil igitur mirum, sanitatis restitutores vitaeque servatores apud nullos fere non, tantumque non semper gratiosos atque amabiles existere. Studio dixi, *tantum non semper;* quum sciam, medicos ab aegro-

---

f) Lectu haud indigna hic sunt, quae extant in B. IAC. THOMASII *succincta dispositione amplioris thematis de medica facultate quatenus gratiosa*, cum MICH. ALBERTI praefatione *de dignitate medica*, Schneebergae 1734. 4. edita.

g) *lib. 4. de finibus bonorum & malorum.*

grorum partim cruciatibus, partim mollitia, ſi praeſertim medicina efficax ſeu gravis curatio quaedam adhibetur, & fortaſſis propter alias quoque cauſſas, neſcio quam *odioſum* ac *terribilem*, praeter omnem quandoque culpam ſuam, prae ſe ferre *habitum*. Pulchre omnino EVRICIVS CORDVS, medicus idem ac poëta ingenioſiſſimus, cecinit:

Tres medicus facies habet. unam, quando rogatur,
angelicam. mox eſt, quum iuvat, *ipſe deus.*
Aſt ubi curato poſcit ſua praemia morbo,
horridus adparet terribilisque Satan.

Sed ut aperte, ſalvis interim aliter ſentientium iudiciis, quod ſentio, dicam, magis certe propter *gratiam miſeris atque adflictis hominibus quibusvis*, ſive iam victu, ſive medicamentis, ſive manu denique medendum ſit, quadam quaſi naturae atque humanitatis lege *debitam ac praeſtitam*, quam propter *favorem*, *prudentia atque arte ſua apud alios adeptum*, *gratioſi* titulum facultas medica, ſive ars ſalutaris, eiusdemque profeſſores videntur obtinuiſſe. Vtique enim in morbis atque apud aegros iſtiusmodi neceſſitates atque incommoditates ſubinde obvenire, quae ſine exquiſita medici gratia ſive humanitate, benignitate, ac miſericordia ſuſtineri vix poſſunt, dudum ab AGRIPPA, h) nec ſine moroſa dicacitate, animadverſum legitur: praeterquam quod communis experientia abundanter id ipſum comprobat. *Gratioſos* ergo ſalutare eos demum medicos, noſtra quidem ſententia, decebit, qui cum ſingulari arte ac prudentia ſua haud vulgarem miſericordiam maximeque officioſam humanitatem ac benignitatem, quavis data occaſione calamitoſa, coniungunt. Ecce novum *ſapientiae ſeu philoſophiae in medicinam & medicos beneficium!* Neque enim ſine bona indole ſapientiae-

h) Cap. LXXXIII. libri *de incertitudine ac vanitate omnium ſcientiarum & artium.*

que disciplina *officiosae humanitatis* velutique *communis omnium charitatis studium* aliquod exspectari a quoquam potest.

Quibus equidem ita se se habentibus, evidentissime, si quid ego sentio, patet, neutiquam a veritate alienam esse SCHELHAMMERI, nobilis quondam Helmstadiensium medici, sententiam, dum is *medicum philosophum ἰσοθεον* esse censuit; i) perquam autem raros in tanta medicantium copia, quid quod Stoicorum *sapiente* ac *bono viro*, vel Aristotelicorum *viro prudente* propemodum rariores medicos vere prudentes ac grotiosos existere. Bone Deus! quam bene multi salutaris professionis laudem, quaeque huic coniuncta esse solent, GALENI munera confidentissime arripiunt; quum tamen a sincerae humanitatis sapientiaeque studio flagiotiose admodum imparati existant, artisque salutaris beneficia in humani generis pestem ac perniciem crudeliter convertant. Digni profecto, qui a severissimo doctorum ac disciplinarum censore, HENRICO CORNELIO AGRIPPA k) strenue castigentur. Maximopere igitur optandum esse arbitror, non *ad prudentiam* modo atque *officiosam integritatem* seu *humanitatem salutaris artis candidatos*, sed & vel maxime ad *solidioris sapientiae atque humanitatis studia iuvenes medicinae tirones iureiurando quodam Hippocratico*, l) aliisve id genus vinculis ac legibus, paullo quam fieri quidem vulgo solet, severius, in academiis adstringi.

Nobilem vero tuam, mi CLÖTZI! maximeque praeclaram indolem ac sollertiam, qui partim in regiomontana, partim & vel maxime in nostra hac academia Iulia, sanctissimo

---

i) dissertatione singulari, Ienae 1690. de hoc ipso argumento edita.

k) libro superius citato, capp. LXXXII. et LXXXIII. quae *de medicina in genere*, item *de medicina operatrice* inscribuntur.

l) laudari ac legi hic egregium illud nostri olim MEIBOMII opus meretur, cui titulus est: HIPPOCRATIS MAGNI Ὅρκος *sive iusiurandum, recensitum & libro commentario illustratum a* IOANNE HENRICO MEIBOMIO. Lugd. B. 1643. 4.

ſimo velut HIPPOCRATIS iureiurando adſtrictus, omnes animi tui nervos intendiſti, ut ſtrenuo atque indefeſſo non ipſius tantum artis ſalutaris, ſed & ſapientiae cumprimis atque humanitatis haud fucatae ſtudio prudentis gratioſique medici veram laudem conſequi aliquando poſſes. Quam digne ac feliciter res tuas geſſeris, niſi ex egregia diſſertatione tua manifeſtum videretur, ſplendida ſane doctoris medici dignitas iſta, quam optimorum quorumvis cum plauſu, nec ſine mirifico meo gaudio, *gratioſa Medicorum praeſtantiſſimorum Facultas* TIBI deſtinavit, haud obſcure teſtificatur. Neque enim temere vendere honores ac titulos, niſi laboribus, ſive doctrina & virtute, gratioſiſſima Julia noſtra ſolet. Igitur iniurius propemodum in Tuam, mi CLÖTZI, virtutem, quemque virtus Tua iure quodam ſibi vendicat, amorem meum ego viderer, niſi novos honores tuos ſolemniter atque ex amino TIBI gratularer: quum præſertim non ſperare tantum, ſed prorſus etiam confidere liceat, fore, ut prudentis gratioſique medici officio laudabiliter fungaris, debitaque medicis prudentibus ac gratioſis gloria & felicitate laetus perfruaris. Sic diutiſſime vale! gratioſaeque Juliae noſtrae & mihi denique in poſterum quoque gratioſum TE praeſtare perge. Scrib. Kalendis Octobris an.

CIƆ IƆ CCXLII.

Iam

Iam iam Doctoris titulum meditaris, Amice:
Id Tua significat littera scripta mihi.
Ad cathedram properas: nova iam medicina paratur!
Indulges ægro, qvem velit ille cibum.
Qvemque velit potum sitienti porrigis ipse.
Semper sic miseris hospes amicus eris.
In fabro sanat perbelle brassica febrem:
Quod vetulæ fastis inseruere suis.
Adpetit hinc sartor fabri medicamen, ut iste,
Dum fuerat raptus febre vorace miser.
Iam datur, ut fabro, sartori brassica: sed quid?
Ah! fit sartori brassica lethifera
Altius esse putas fortassis, Docte, petendum,
Cur ægri cupiant sæpius insolita?
Haud raro, morbum quod sanat, id adpetit æger.
In nobis residet sic medicina valens.
In morbis forsan quæres Hippocratis illud
Θειον in ægrotis, quod latitare docet.
Sed Tua iam quorsum se dissertatio vertat,
Illa Tui meriti splendida testis erit.
Hinc etiam summos Tibi iam largitur honores
Artis, dat, tribuit iustus Apollo suæ.
Hocce Tuo mactus titulo, Perdocte Machaon
Esto: proficiat iam Tibi talis honor.
Vertite nunc calicem, nunc vivat Doctor in annos
CLÖTZIVS innumeros, vertite prosper eat!
Ipsi fida refer mea vota, precare salutem,
Littera, tu cordis fida ministra mei.
Sit memor ut nostri, pete: dic quoque nostra fuisse
Ultima verba: Tuus fidus amicus ero.

Halæ ad Salam
D. XXV. Septembris
A. O. R. MDCCXXXXII.

ADAMVS NIETZKI, Prussus.
M. C.

(6)